

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

כה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

סו ואשתעי עבדא ליצחק ית-כל-פתגמא
 דעבד : סו ואעלת יצחק למשכנא ותוא
 והא-תקנין עובדהא בעובדי שרה אמיה
 ונסיב ית-רבקה ותת-ליה לאינתו ורחמה
 ואתנחם יצחק בשר דמיתת אמיה : א ואוסף
 אברהם ונסיב את-חא ושמה קטורה :
 ב וילדת ליה ית-זמרון וית-יקשן וית-
 מרון וית-מדון וית-ישבק וית-שוח :
 ג ויקשן אוליד ית-שבא וית-דרון ובני דרון
 הוו למשירקין ולשכונין ולנננין : ד ובני
 מרון עיפא ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה
 כל-אילין בני קטורה : ה ויהב אברהם
 ית-כל-די-ליה ליצחק : ו ולבני לחינתא
 די לאברהם יהב אברהם מתנן ושלחינן
 מעל יצחק בריה בעוד-דהוא קיים קידומא
 דארע מדינתא : ז ואילין יומי שגיתי
 אברהם דתיא מאה ושבעין וחמש שנין :
 ח ואתנגיד ומית אברהם בסיבו שבא
 סיב ושבע-יומין ואתכניש לעמיה :
 ט וקברו יתיה יצחק וישמעאל בנוהי
 במקרת קפילתא בחקל עפרון בר-צוחר

העבד הוא אדני ותקח הצעיר ותתקם :
 סו ויספר העבד ליצחק את כל-הדברים
 אשר עשה : סו ויבאה יצחק האהלה
 שרה אמו ויקח את רבקה ותהילו לאשה
 ויאהבה וינתם יצחק אחרי אמו : פ
כה א ויסף אברהם ויקח אשה ושמה
 קטורה : ב ותלד לו את-זמרון ואת-יקשן
 ואת-מדון ואת-מדון ואת-ישבק ואת-
 שוח : ג ויקשן ילד את-שבא ואת-דרון
 ובני דרון הוו אשורם ולטושים ולאמים :
 ד ובני מרון עיפא ועפר וחנוך ואבידע
 ואלדעה כל-אלה בני קטורה : ה ויתן
 אברהם את-כל-אשר-לו ליצחק : ו ולבני
 הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם
 מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי
 קדמה אל-ארץ קדש : ז ואלה ימי שגית
 חיי אברהם אשר-היי מאת שנה ושבעים
 שנה וחמש שנים : ח ויגוע וימת אברהם
 בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל-עמיו :
 ט ויקברו אלו יצחק וישמעאל בניו אל-
 מקרת המכפלה אל-שדה עפרון בן-צחר

היתאה

החתי רשיי

(פו) ויספר העבד . (ב"ר) גלה לוכסס שנעשו לו שקפלה לו הארץ ושנזמנה לו חכקה כתפלתו : (סו) האהלה שרה אמו .
 ויבאה האהלה ובעשית דוגמת שרה אמו כלומר והרי היא שרה אמו . סכל זיון שמה קיימת ביה כד דלוק מע"ש לע"ג . זכר כה מנויה בעיסה
 וענן קשור על האהל ומשמחה פסקו וכשכחת רבקה חזרו (ב"ר) : אחרי אמו . דרך ארץ כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא
 אלנה ומשמחה הוא מתנחם בלשונה : (א) קטורה . (ב"ר) זו הנר ונקראת קטורה על סם שנחיס מעשיה כקטרת ושקורה פתחה שלא
 כדוגמה לאדם מיום שפרטה מאברהם : (ג) אשורים ולטושים . סס ראשי האומות : (ב"ר) ותרגום של אינקלוס אין לי ליישבו על
 לשון הנקרא : (ספירש למשירין לשון מתיב . ואל"ת שחינוכן מפני האל"ף שאינה יסודית הרי לנו תיבות שאין כראשם חלף והוסיפה אל"ף
 כראשם כיון מומת חלף שהוא עון נכה רגלים וכחו חסוך שיון שהוא עון ורחמת וסכת . ולטושים הם בעלי-האליהם המתפורים אלה ולכה ומוסיגים
 איש באלה חסדכו וכן הוא חומר (שכוראל אל) (והנה הם נטושים על פני כל הארץ מכן למ"ד וט"ן מתלמות זוכו) : (ח) ויתן אברהם
 וגו' . (ב"ר) א"ר נחשיה כרבה דאיתיקי שאמר לוקק"ה לאברהם וסיה כרבה הכרבות נוסרות בודך לכרך את מי שתרצה ואברהם נוסרן
 ליצחק .

סו ותני עבדא ליצחק ית כל פתגמא דעבר : סז ואעלה יצחק למשבגא דשררה אמיה ומן יד נהרת
 בריצא דמפת גומן דמיפת שרה ונסיב גר רבקה ותוה ליה לאנתו וריחמא בגין דחמא עבדקא דתקנו בעובדי אמיה
 ואנתהם יצחק במר דמיפת אמיה : א ואסיף אברהם
 ונסיב אירא ושמה קטורה היא הגר דקטורא ליה מן
 שירויא : ב וילידת ליה ווגוי : ג ויקשו איליד ית
 שקא ית דון ובני דון חנון ואמפרין וכישי ארמין :

ירושלמי

והיא הנת הגר בתות אסירא ליה מן שירויא :
 פגרו וארמין וכישי ארמין :

ד ובני דמרון עפא נעפר ותניך ואבידע ואלדעה כל אלון בגה דקטורא : ה ויהב אברהם במתנא ית כל
 די ליה ליצחק : ו ולבניהום דפלחמין דלאברהם יתב אברהם ניכסין ומטל טליו למתנו ובתריכינו מעיליו יצחק ברוח
 עד דהוא בחי ואולן למיכב קידומא לצבע מדינהא : ז ואלון סכרס ימי מי אברהם דתיא מואה ושורבעין ותמיש
 שנין : ח ואחניד ומירא אברהם כשיבו טבא סיב ושבע כל טובא ברם ישמעאל עבר מתריבא ביומי רבמר בן
 אהקנש לעמיה : ט וקברו ימיה יצחק וישמעאל בגוי למערת בפילמא לתקל עפרון בר צוחר חיהא דצל אנפי
 מכרא

רשי

ליצחק : (ז) הפלגשים : (ב"ר) חקר קתיב שלא היתה אלא פלגש אחת היא הגר היא קטורה (י"ב) : נשים בכתובה פלגשים כלל
 כתיבה כדאמרינן (בסנהדרין דף כ"ח) נשים ופלגשים דודו : נתן אברהם מתנות : פי רבותי נשים טומאה חסר להם (סנהדרין
 צ"א) ד"ח מה שנתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו הכל כגון להם שלא רצה ליהנות מהם : (י) מאר שנה ושבעים שנה
 וחמש שנים : בן ק' כנע' וכן ע' כנע' ה' כלל טעם : (ט) יצחק וישמעאל : (ב"ר) וקאל שעשא ישמעאל תשובה והוליד את יצחק
 למני

באר רחובות דקרוקי רשי

דומות למלת נתתם פי מלת ותתכם לשון התפעל הוא ומלות ותקבר ותשכר לשון נפעל הן כבר תירצו בזה הוודקא ה' אלי' במור פספון
 הכחור דלעת רש"י ואלוקים והגמרא עתפרשין לשון התפעל ולשון נפעל כענין אחד ואין מחלקין ביניהן : (י"ב) רבים מקשים
 והלא כל ספרי מדויקים כולל הפלגשים מלא יו"ד ותירצו בזה הוודקא הומוקסם בעל כנין שלמה בספרו וז"ל כי תירצו להיות הפלגשים
 בשני יודין כמו ועמריים דהיינו יו"ד אחת לסימן היחס ויו"ד שנייה לסימן הרבוי וא"כ מה שקתב רש"י חסר כתיב רצה לגומרהו
 למכתב קשתי יודין וקתיבספר דהיינו כיו"ד אחת על כתיב חסירה יוד הרבוי ושלא היתה לו כ"ס פלגש אחת היא הגר היא
 קטורה עכ"ל ויפה קיון :

(ח) משום

רשב"ם

מרחוק רגיל לומר קן : וכן פעל המלומות הלוה כא' אבל כשאדם נקרוב אומר המון הרעה הוא : (סו) וספר העבד ליצחק : להודיעו
 ניסים שנעשו לו לדעת כי בת מולו היא : (ח) קטורה : לפי הפסוק ונהר : (ו) הפלגשים : הגר וקטורה : מתנות : מחון פרסה :
 קדמה : אל ארץ קדם : שירשוקיו כחלמיש לועס : (ח) כטיבה טובה : כמו שאמר ליהק"ה ואתה תנא אל אבותיך כשלוס
 תקבר

מכלל יופי

(סו) (האחלה שרה) כמו במדכחלה הארץ כנען :
 (וינחם) : מכנין נפער ענין הנחומין :
 כה (ג) (אשורים ולטושים ולאומים) : שלשה בנים
 אלה היו לו ולא ידענו למד קרא שמם כבוד מם
 הרבוי וכן מצרים קרא לבניו כבוד מם הרבוי ולרעת אנקלוס
 לא היו אלה שמות שחרגם למשריין ולשכונין ולנגון :
 (ו) (הפלגשים) : דרש רז"ל ידוע ואנחנו מצאנוהו מלא
 בוד בכל הספרים המדויקים והיא האסה המיוחדת לאדם
 למשכבו בלא כתובה וברא קדושי' : (קד מה אל ארץ קדם)
 אמר ששלחם כרפי מורה ופירש אהרן ראו ארץ

במן

וחתני אשר על פני מקרא : י השדה
 אשר קנה אברהם מאת בני חות שמה קבר
 אברהם ושרה אשתו : יא ויהי אחרי מות
 אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב
 שביעי יצחק עם באר לחי ראי : פ ואלה
 חלצת ושמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר
 המצרית שפחת שרה לאברהם : יג ואלה
 שמות בני ושמעאל בשמתם לחולדתם בכר
 ושמעאל נבית וקדר ואדבאל ומבשם :
 יד ומשמע ודומה ומשא : טו חדר
 מופשיד ותימא ימור נפיש וקדמה : טז ואלה הם
 בני ושמעאל ואלה שמותם בחצריהם
 ובקירתם שנים עשר ושיאם לאמתם :
 יז ואלה שני חיי ושמעאל מאת שנה
 ושלושים שנה ושבע שנים ויגיע תמות ויאסף
 אל עמיו : יח וישכנו מחוילת ערשור
 אשר על פני מצרים באבה אשורה על
 פני כל אחיו נפול :

ק"ה יהוד"ע סימן ומפשיד ויהמלך דוד זקן במלכות א
 סימן א

חיתא דהי על אפי מקרא : י חקלא די
 זבן אברהם מן בני חתא דתמן אתקבר
 אברהם ושרה אשתיה : יא ויהוה בתר
 דמית אברהם ויברך יי ורת יצחק בריה
 ויטיב יצחק עם בניה דמלאך קיימא
 אסתו ערה : יב ואלין חולדת ושמעאל
 בן אברהם די ילדת הגר מצריתא אמתא
 דשרה לאברהם : יג ואלין שמות בני
 ושמעאל בשמותיהון לחולדתיהון בוכדא
 וישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם :
 יד ומשמע ודומא ומשא : טו חדר
 ותימא ימור נפיש וקדמה : טז אילן אינון
 בני ושמעאל ואלין שמותיהון בפציהון
 ובקיריהון תרין עשר וברבין לאמתיהון :
 יז ואלין שני חיי ושמעאל מאת וחלתין
 ושבע שנין ואתנגיד ומית ואיתבניש
 לעמיה : יח ושרו מחוילת ערשור
 דעל אפי מצרים מטי לאתור על אפי
 כל אחויהי שרא :

פ פ פ

יט ואלה חולדת יצחק בן אברהם
 אברהם הוליד את יצחק :

והי

דישי

פ פ פ

יט ואלין חולדת יצחק בן אברהם
 אברהם הוליד את יצחק :

והוה

לפניו והיא טיה טובה סלחורה באברהם : (יא) וירי אחו' מות אברהם ויברך וגו' . נחמו תנחומי אכלים . (כ"ט טה יד) ד"א אף
 על פי שומר הקב"ה את הכרכות לאברהם כתיירא לברך את יצחק מפני טובה את עשו ואלא נחמו אחר יא בעל הכרכות ויברך את אשד ייטב
 בעיניו וכל הקב"ה וברכו : (יג) כשמותם לחולדותיהם . סדר לידתן זה אחר זה : בחציהם . כרכים אילין להם חומה ותרבות
 בפתייהון שהם ממוצאים לטון פתיחה כמון פלחו ורננו : (יז) ואלה שני חיי ושמעאל וגו' . אחר רבי חייא בר אבא למה נחמו שמועין
 של ושמעאל כדי ליאם בהם שנותיו של יעקב . משנותיו של ושמעאל לפדנו שמש יעקב בכית עבר י"ד שלים כשפירש מאביו קודם שכל אצל
 לכן שהרי כשפירש יעקב מאביו עת ושמעאל סלחורה ויברך עמאל ושמעאל וגו' . כמון פירש כמון חגלה נקראת (ורם"ה) הכיחושוף טרעפ
 עולדות

מקרא : י חקלא וזבן ומי : יא רבן בגליל דלא הוה אברהם צבי לברכא ות ישמעאל בגין דו לא ברך ית
יצחק דאין הורה בברך ליצחק ולא בברך לישמעאל הוה נטיר ליה בכר נסתר דמית אברהם ברך ית יצחק ונתיב
יצחק סמוך לברכא דאחגלי עליו יקר מי נקם דתמי ולא אתמי : יב זאלין תולדת וגו' : יג זאלין שמעיה בגו
ישמעאל בשוקהון לתולדתהון בברכא וישמעאל נבי וערב זאדבאל וברשם : יד רצמיתא ושתקא וסוכרא :

ירושלמי

בכפרהון ובהקשרותיהון תרי עשר בברכין לאומיהון :

דשרון מן הקבוצא עד תלוצה דאירי כל קביל מצבים
כעלק אמוניה קום כל אמונה שרא :

טו הדיפא ותימא יטור גפיש גקרקיה : טז זאלין
דינון כגו דישמעאל זאלין שוקהון בכר פרגיהון ובהקשרותיהון
הריסר בברכין לאומיהון : יז זאלין שני מן ישמעאל
קאא ותלתין ושבע שנין דהדר בהיקבא דאחגלי ואתמנש
לעמיה : יח רשרו מן הדרק עד תלוצה דעל אנפי
מצבים מעלק לאתור על אנפי כל אחוי שרא באחסמיה :

פ פ פ

ירושלמי

זאלין ייחוס הולדת :

יט זאלה זאלין הולדת יצחק בר ואברהם וכן בגליל
בהנה איקניו דיצחק דבכנין לאיקיזק
דאברהם בגו בגי נשא אקרוי בקוששא אברהם אוליד ית
יצחק

דשי

גולדות) : זיבוע - לא בארדה עויצה חלא כדתיקם : (יח) גבל - סכן - כמו זורק ועמלק ותיקדם גופלים כעמק - זאלן כחא חומר
למון כפילה ולהלן חומר על פני כל אחיו וסכן - עד שלא מת אברהם יסכן משמת אברהם ככל : חסלת פ"ח"י שרה
זאלה (יט) הולדות יצחק - יעקב ועשו האחורים כפרסה : אברהם הוליד את יצחק - (לאחר שקרא הקב"ה שמו אברהם אחד
כן הוליד את יצחק - ד"א) על ידי שמתכבדו יצחק בן אברהם החקק לומר אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליבני הדור
אחורים

דשב

יעקב כתיבה שוכה שלא אירע העונות כמיו : (יב) חמד ילדה הנר סגרת - כלומר אין והצנו הנקודא על סודו חלא בן שפתה
חבל כפיח כחם למינו חלה תולדות יצחק בן אברהם - ציח היה עמו - אברהם הוליד את יצחק - כלומר זה הוא עיקר הולדתו של אברהם כח
שרן הוליד את חנן וגו' : (יג) חלה שני אחיו ישמעאל - חכמים פירשו בחגילה לזה עמו שנתנו של ישמעאל - ולפי הפשט לכבודו של
אברהם הוא ילונת פרש שעת לידתו ואברהם בן שנים ששה בלדת כנר את ישמעאל וגם שנת נולדתו כדכתיב וישמעאל בנו יק
שש עשרה שנה וגו' חר עתה ופירוש כל ימי חיו : (יד) על פני כל אחיו ככל - יסכן - כדכתיב על פני כל אחיו יסכן :
זאלה (יט) תולדת יצחק - אברהם הוליד את יצחק - לפי פשוטו של מקרא לפי שאמר למעלה כי שמעאל בן אברהם
אשר ילדה אברהם נתיב - אכל כאן יצחק עיקר בן היה לאברהם שהוא הוליד את יצחק ונאסרו גמורה כדכתיב
י

מכלל יופי

(יז) (כאחד) - אינהנך נוספת באשר חשבו דביטאך הויא
לנוכח היודע המקום זארו היה נוספת לא היה אוטריין
ככל המקרא באך ככפונספה : (על פני כל אחיו נפל) - דרציה
לומר שנפל גורלו כגורל אחיו ואו יהיה לענין ששן וכן בפירוש
עמו שופטים / גופלים לעמק :

פרשת תולדות

(יט) אברהם הוליד את יצחק - ז"א שהעש זועם
לאינו וכל דחיו יע"ו כי אברהם הוליד
אשר ילדה

עמו בארון : (י) (קמא אבר הכושרה) - כבר בהבנו כי
זכר העולה על הרבן בו : (יא) (עם באר) - בא במקום
עיוצמו בבאר - זכפירוש יהושע סמוך לבאר :
(יז) (כחצריהם) - חם הכפדי והפדות שאינם מוקפדות
חומה שהם כמו חצד : (ובשירוהם) - פירוש ארסונו
עקרא הארמון כן לפי שכתלי הארמון עשוין טירות טירות
שזה בשוה באכני גויה כי הטור הוא הנקרא פד בירד"ל נבן
כמו שאמרו והאומלים קורין בראש הפרק זכן מלכיס
טוריגויה פירוש טירות זמערכות זכנ"י יחזקאל יו
זמכשלות עשוין כותחה הטירות סביב לרוע לנדכיא לפיכך
נקרא הארמון טירה : (לאמתם) : למשפחנתם :

כ ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחה את רבקה בת בתואל והארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה : כא ויעתר יצחק ליהודה לנכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו יהודה וחתר רבקה אשתו : כב ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אסבן למה זה אנכי ותלך לדרש את יהודה : כג ויאמר יהודה לה שני גוים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר : כד וימלאו ימיה ללדת והנה

א"ס קרי

כ והנה יצחק בן ארבעין שנין בר- נסיב ית-רבקה בת-בתואל ארמאה מפדן ארם אשתיה דלבן ארמאה ליה לאינתו : כא וצלי יצחק קדס-י לקביל איתתיה ארי עקרה היא וקביל צלותיה י ועדיאת רבקה אשתיה : כב ודחקין בנאי במעיה ואמרת אסבן למה דנן אנאי ואזלת למיתבע אולפן מן-קדס-י : כג ואמר י לה תרין עממין במעייכי ותרתיין מלפון ממעייכי יתפרשן ומלכו ממלכו תתקף ורבא ושתי עבדי לוערוא : כד ושלימו

יומאה

רש"י

אומרים מאביאלך כעברה שרה שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה היינו מה עשה הקס"ה לך הלפתה מניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק וזה שכתב כאן יצחק בן אברהם שהרי עדיין יש קאברהם הוליד את יצחק : (כ) בן ארבעים שנה - שהרי כשכח אברהם מהר המוריה כתבסר טעלוק רבקה ויצחק היה בן ל"ז שנה שהרי בו ספרק מתי שרה ואמולד יצחק עד העקדה שמתה שרה ל"ז שנה וכת' א' היתה כשנולד יצחק וכת' קכ"ז כשמתה שנאמר ויהיו חיי שרה ונ"ו קרי ליצחק ל"ז שנים וכו' ספרק מולדה רבקה המתין לה' עד שתיח ראויה לכיאה ג' שנים וגמאה : בת בתואל מפדן ארם אחות לבן - ופי' עדיין לא נכתם שהיא בת בתואל ואחות לבן מפדן ארם אלא להגיד שכחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה הנשירשע ולא לנדה מנעמיהם : כופפן ארם - על שם שני ארם היו ארם נהרים וארם נזבה קורא אותו פדן לשון צווד סקר תרגום כדן תוריוש פותרין פדן ארם כמו שדה ארם כלשון יטעאל קורין לזדה פדן : (כא) ויעתר - הרבה והקציר בתפלה : ויעתר לו - כתפלה ונתפיים ונתפתה לו והועתה אני כל לשון עתר לשון הפלגה ורבוני הוא וכן (א) (יחזקאל ח) עתר עני הקטורת מרטיה עליה העשן וכן (שם לה) העתרתם עלי דכריס וכן (משלי כז) כעתרות מיקות שוגח דוחות למרובות והנס למוסא אנקרי"טרא בלע"ז : (כב) ויעתר לו - ולא לה' שהי' דונה תפלת לדיק' כן לדיק' לתפלת לדיק' כן רשע לטיק' לו ולא לה' : עומדת כוונתו ומתפללת (יבמות סד) ויעתר לו - ולא לה' שהי' דונה תפלת לדיק' כן לדיק' לתפלת לדיק' כן רשע לטיק' לו ולא לה' : (כג) ויתרצו - ע"כ המקרא הוא אומר דרשני שסתם אהיה הליצה וזכתה אס' כן למה זה אנכי - רבותינו דרשוהו לשון ריבה כשהיתה עוברת על פתח תורה של שם ועברי יעקב רן ומסרסם לנאת - עוברת על קתת עכו"ם ועשו עמקסם לנאת - דבר אחר מתרוללים זה עם זה ומריבוס כנחלת שני יגולמות : ותאמר אס' כן - גדול צעה העבור : לימה זה אנכי - מתאזה ומתפללת על קריון : ותלך לדרוש - לביט מדרשו של שם : לדרוש את ה' סיגד לה מה תהא בסופה : (כג) ויאמר ה' לה - (ב"ה) עלי שליח לפס כאמר בראו הקדש והוא אמר לה - שני גוים בבטןך - גיים פתיכ כמו המו ג'א' אלו חטונימוס ורבי שלח סקו מעל סולחש' לא נקן ולא חזרת לא כיונות החוה לא כיונות הנשמים (כ) - (ע"ו"א) : ושני לאומים - אף לזוס אלא נולכות : כמעיד יפרדו - יון המעים הם נפרדים זה לרשע וזה לתנוע : מלאום יאמץ - לא יטו כגדולה כשזקס זה נופל וכן הוא אומר אמלאה התרבה (יחזקאל כ"ג) לא נתמלאה נור אלא מחרבנה של ירושלי' : (כד) וימלאו ימיה - אכל בתמור כתיב ויהי בעת לדתה שלח מלאו ימיה כי לשכנה חמיס ילדתם - והנה חוטיס - מסר - לפי

באר רחובות דקדוקי רש"י

(א) בשום דזרש עהר על הרוב שמש לנינן מורה ורמת (כל"א שויפ"ל) דלא יתכן פאן לכן קאמר כל לשון עתר לשון הפלגה ורבוני כו"א רנה לומר בפשטיה דקרא ענין רבוני הוא הרבה כתפסר וכתפיים לו : אכן לפי דרש דמסת סוכה אומר רבי אליעזר למה תפילתן של לדיקים דומה בעתך לומר לך מה עהר זה מדפן את התבואה בנינן מיהקוס למקוס כן תפילתן של לדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה מוודת אכזריות למדת רחמנות לפי זה לא זולת עתה מפשטיה (דלמין אשכנו שויב"ל) : (ב) בדרווי למכתב גוים כו"ו חולס אלא כתיב גיים כשתי יודין וי"ד ראשונה מתנועע במיריק והיינו הכרת א' אס' כן תפסכ גס האלף בחון האלה וכללו כתיב

יצחק ב' והוא יצחק בר ארבעין שניו במסביהו ית רבקה ברת בחואל ארמאה דכין פרו ארם אחתיה דלכו ארמאה ליה לאתרו : כא ואנל יצחק לטוור פולחנא אמר דכפמיה זכבוי ותפד יצחק בצלחמיה דעמיה דקייבת ממרה דגור על אנתמיה ארם עקרא הות גמיה עשריו וברמיו שגיו ואחתיפין בגיגה דעמיה דקייבה מקמה דגור על ליה דאף הויה הנה עקר ואחננוח ואחעברת רבקה אנתמיה

ירושלמי

כב ואידחקו בגיגה במיעהא הי בגירין עקרו קרנא נאמברת אם כדון הוא צערה דילדקא למרה דין לי בגין ואולת לבי מדרשא דשם בנא למקבי בחמין מן קדם : כג ואמר : לה תרון עממין במעייבי יתרון מלקוון בממעייבי יתפרשון ומלקו סמלקו יהי אלים ונפא יהוי משמעבד לעזריא אם בגיגה דנעירא נטרין סחורבא דאובייקתא : כד ושלמו באתו ושובעין יכין עיבורקא לקיכד והא מיימין במעקא :

כה געק

רשב"ג

כי ביצחק יקרא לך זרע . וכן בדברי הימים לאחר שכתב כי בני אברהם היו יצחק וישועאל וכני קטורה חוזר וכותב סתם ויולד אברהם את יצחק : (כ) בן ארבעים שנה וכתב בן ששים שנה בלדת איתם מאני הפקוקים הללו למדנו שהיתה עקרה עשרים שנה : (כא) ויעתר . רבנו דכרס כדכתיב העתרתם עלי דכרס . לכנח . כשכיל : (כב) ויתרוללו הכנים בקרנה . לטון רן לקראת רן שהיו רעים ומתנענעים בתוך גופה כדרך עוכרים . וכן מן קס מתקומנים . מן לן ונתלוננים . אבל נולסון רנן עזב דלים היה לו לומר ויתרוללו כמו כתרס יתנגעו רגליים : לדרוש את ה' אל הכיאים שכלותן הימים כדכתיב לדרוש את ה' תלתו . וכתביכי יכא אלי העם לדרוש את ה' : (כג) ויאמר ה' ליה ע' יכסיה : שני גוים . אלת תרליכי נער העיבורסלך כשכיל שני תלומים יש ככטק שמרובה נער העיבור של סתים מעיבור אחד . ושני לתומים וזלכות . כדכתיב וזלכי ארץ וכל לתומים ככל לטון הוא : אבל לתומים הוא עמים ומתוך שהכסיה התחיל לומר לה נמר ופירשלה כל העתידות : ורביעבור צעיר . ולכן אהבה את יעקב שאהבו הקס' הוכדכתיב ואהבת יעקב (כד) והנה תווס . ככל דבר חדוש רגיל לומר בן וקווייה ספק' והנה היא ללא כי עד עתה היה סבור שהיא רחל וכן ויקן פרעה והנה הלום כי לא היה סבור שהי' הלום עד שניעור ונשתנו :

כה אדמוני

מכלל יופי

אכני ונתפללת ומתאזה על הריון . והראש"ע כתב כי שאלה את הכסים אם אירע להן ככה ותאמרנה לא ותאמר אם כן הדבר למה זה אכני משונה בהריון . והגמון אם כן יהיה לי למה זה אכני בעולם . (כו) (גוים) . נפלה יוד הרבים מהמכתוב ושארם במבטא . גוים כתיב בשני יודין וקרי בו' יוד ודרש' בכרוב ופירשו כמו גאים לא אנשוננים ורבי וקרי כמו שמועו גוים כמו שאמר ושני לאבים . (ושני לאמים) . מנהג הכתוב ככפול הענין שישנה המלות : (מלאם) . כא רפוי עם המס שלא כמנהג חבריהם והיה ראוי להרגש : (ורב יעבור צעיר) . לא זכר עמה מלה את שהיא מורה על הפעול והנה הרבר מסופק ולא באר מי יעבר את הברו הרב את הצעיר או ד' צעיר את הרב אלא שיש בו מעט כאור כי רוב הפועל הוא הראשון אלא בדברים שיש לספק בהם כמו איובים יאבנים שחקו מים ישעיה מד כים הבעה אשה והיה זה שלא התבאר ד' ענין כנבואה הזאת לפי שפעמים יעבר הרב את הצעיר לפיכך היה הפועל ראשון וכן היה אחר שוכשכיהינו ופעם יעבור הצעיר את הרב כזמנינו כעונותינו : (ורב) . רוצה לומר הגדול בזמן יציאתו לעולם ואף על פי שהזמן מועט קרא אותו היוצא ראשון רבו השני היוצא אחריו צעיר וכן איוב לס לארבים יחכמו גדולים בשנים : (כז) (ללדת) . הראוי בקמקן לה

כהפסק

והראש"ע פירש הוליד גדל כשעם וילדו על סרכי יוסף והעד וישראלס מיעל יצחק כנו . והכנן כי הוא לכדו ילדותו וכתב"ש כי ביצחק יקרא לך זרע ולכן חזר בישראל אשר ילדה הנר הנזרית שפת שרה לאברהם לומר שאין אלו תולדות הים לאברהם רן הם בני האמה : (כ) (מפרן ארם) . נקרא בן לפי שהיו שני מקומות שהיו נקראים ארם . ארם נהרים וארם צובה . ולשון פדן בדברי רז' לישנים ההוא גברא דגול פדנא דתור . מחבריה פירוש צמד בקר שיהיה ויקח צמד בקר פדן דתורי . ו' מ' פדן ארם שדה ארם כמו שאמר ויברת יעקב שדה ארם וכן יקרא בלשון ישמעאל השדה פדן : מפרן . העין בפתח ואפשר שהוא מן הפה' הן כמו כראשית ואכד וכלנה יחוקלכו בחשי מניה ופגנ אהויה פתוח מפני הסמיכות (כא) (ויעהר יצחק) . ענין רצון והפלה והעותר הוא המרצה והמהפלל : (לנוכח אשהו) פירוש ר' עבית אשהו כלום' בעבורה וי"מ לנכה כי בהתפללו היה נכח אשהו כד' ש' כן ולכו בהפלר עליה : (ויעהר לו) . הנעהרומי שיהפללו אליו הוא המרועה ומקבר התפלר העין כשרש עהר (כב) (ויתרצו) . כמכלל מן הכפולים ורואי ענין שכירה יבפירש כשנוצרו והגיעו לזמן התנועה היו מתנועעים מאד עד שגמיה לה שהיו רצים זה לעמה זה ואם כן שרשו רון וכן בשרשים :

אם כן למה זה אכני . הרעון אם כן גדול נער העבור למה זה

והנה תלמם בבטנה : כה ויצא הראשון
 אדמוני בלו באדרת שער וקראו שמו עשו :
 כו ואחריו בן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב
 עשו וקראו שמו יעקב ויצחק בן-ששים
 שנה בלדת אתם : כז ויגדלו הנערים ויהי
 עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש
 חם יושב אהלים : כח ויצא יצחק אר-
 עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את-יעקב :
 כט ויוד יעקב נזיר ויבא עשו מן-השדה
 והוא עיף : ל ויאמר עשו אל-יעקב
 הלעיטני נא מן-האדם האדם הזה כי עיף
 אני על-בן קרא-שמו אדום : לא ויאמר
 יעקב מבקרה ביום ארת-בכרתך לי :
 לב ויאמר עשו הנה אני הולך למורת
 ולקמה-נה לי בכרה : לג ויאמר יעקב
 השבעה
 אזיל קמימת ולקמה-רגן ליי בקרו-תא :

יומקא למילד וקא תיומין במעקא :
 כה ונפק קרמא סמוק כוליה בגליים
 דשער וקרו שמה עשו : כו נבחר-בן
 נפק אחוהי וידה אחידא בעקבא רעשו
 וקרא שמה יעקב ויצחק בר-שחין שנין
 בד ילידת יתהון : כז ורביאו עולימא
 והנה עשו גבר נחשירבן גבר נפיק-חקלא
 ויעקב גבר שלים משמש בית-אולפנא :
 כח ורחים יצחק ית-עשו ארי-מצידה
 הנה-אכיל ורבקה רחומת ית-יעקב :
 כט ובשיל יעקב תבשילא ואתא עשו
 מן-חקלא והוא משלהי : ל ויאמר עשו
 ליעקב אטעימני כען מן-סמוקא סימוקא הדין
 ארי משלהי אנא על-בן קרא-שמה
 אדום : לא ויאמר יעקב ובין כיום-דילהין
 ית-בכרותך לי : לב ויאמר עשו הא אנא
 לג ויאמר יעקב כיום ליי כיום דל-הין

וקיים

רשי

וכתמו תלמידיהם לוי שנים זקנים אכל כלו' דיקו' רשע : (כה) אדמוני . סימן הוא זהא שפך דמים (כ"ר) : כלו
 באדרת שער : יולא שער כט"ו של צמר המלא' שער פלוקי' דלכליו : וקראו שמו עשו . הכל ק' א' לוכן לטי שהיה נעשה ונזיר כשער
 כן סני' ברה : (כו) ואחריו בן יצא אחיו וקראו שמו יעקב . סמעתו מדרגה הגדלה הדורה לפי כ' וטו' הדין היה אחוז בו לעכבו יעקב סני' משפיה ראשונה
 ועשו מן השנייה לא ולמדן משפחה שמה קרהתן לה שתי אכנים וז' חמר וז' הנכנסת ראשונה תל' אחרונה והנכנסת אחרונה תל' ראשונה
 פתח עשו סני' ב' אחרונה יולא ראשונה ויעקב סני' ראשונה יולא אחרונה ויעקב כל לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ללידה ויספור את
 רחמה ויסול את הנכורה מן הדין : בעקב עשו . סימן שחין זה מספיק לגמור מלכותו עד שיה עומד ומטלה הימנו : וקראו
 שמו יעקב . הק"כ (חמר אתם קרימון להכורכס סס ח' ח' אחר להטי בכורי סס ה"ה ד' ויקרא שמו יעקב) . דבר אחר חביו קרה לו
 יעקב על סס אחיות העקב : בן ששים שנה . י' שנים משנא יעד שנעשית בת י"ג שנה ורחויה להריון וי' שנים הללו לפי והמתין
 לה כמו שנעשה אכיל לשרה כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה ונתפלל עליה וספחה לא רצה לישא לפי שנתקדש כהר העודיה להיות עולה
 תמימה (יבמות כ"ר) : (כז) ויגדלו ויהי עשו . כלומן שהיו קטנים להיו כנרים כמעשיהם ואין אדם עוקדק בהם מה שיהם
 כיון שנעשו כטי שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א : וידע עיר . לנזול לרמות את חביו כפיו וישאלו אכא היאך
 מעשרין את העלם ואת התכן כסבור חביו שהיה מדקדק במצות (תנחומא) איש שדה . כנעשע אדם טל וזודה בקשתו מית
 ועופות : חם . חינוכיו של אלה כלבו כן פיוניו שחיו חרף לרמות קרוי חם : יושב אהלים . אהלו של סס וזהו של עבר .
 (כח) כמין . כתרונותו כפיו של יצחק ומדרש כפיו של עשו שהיה לו חיות ומרמזה בדבריו : (כט) ויוד . לשון סטול כתרונותו : והוא עיף .
 (כ"ר) כרעיה כמה דתימא (ירמיהו) כי עיפה לפשו להרגום : (ל) הלעיטני . אפתח פיו וספון הדבה לתוכה כמו ששטמו אין חוכמין את
 הנחל אכל על עימין אותו : מן האדום האדום . עדשים אדומות ואותו היס וית אכרסם שלא יראה את עשו כן יולא לתרבות רעה ואין
 נ' אינה שונה מהשמיים הק"כ לפיכך קנה הק"כ ה' שנים משנותיו ויצחק ח' ק' שנה אה קע"ה ובישל יעקב עדשים להכרות את האכל ולמה

עדשים

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

ער

ונפק קדמויא סמקריי כוליה בגלוי דשגור וקראו
שמייה עשו :

כה ונפק קדמויא סמקריי כוליה בגלוי דשגור וקראו
שמייה עשו מן בגלל דאתגליד כוליה גמיר קשיעור רישא
ודקמא ושינוי ונכין : כו וכמר בגין נפק אהוי וידיה

אחידא בעיקבא וקראו שמייה יעקב ונצחק בר שמייו שגין בר יליבת ומהום : כז ורביאוי טליא ונהו עשו
גבר גתשירבן למיזוד עופן והיעון גבר נסיק תקל קטיל בגשיוו דהיא קטל ית נמרוד ונת חנוך כריה יעקב גבר שלימ
בעיקרוי ומשמש בבית מדרשא דאמר קבעי אילפן מן תרם : כח ורחיס ונצחק ית עשו ארום מלי בקיוריא
בפומיה ורבה רחובות ית יעקב : כט ובהורא יומא קמית אבקהם בשיל יעקב פכשילי דטלופחי ואל לגתמא
לאבוי ואתא עשו מן קרא והוא משלהי ארום תמיש עכיבן עבר בתהיא יומא פלה פולקמא נוקראה שפך ארמא וביא
ועל על ערומקא מארשה וקבר בדי עלקא דאתי וקוא ית בגיורתא : ל ואמר עשו לעקב אטעים יתי דרון
מן פכשילא סמקא דרון ארום משלהי אגא בגין מן קרא שמייה ארום : לא ואמר יעקב זבין יומא קמית דאנת
עתיד למיחפן ית בגיורתך לי : לב ואמר עשו הא אגא אויל לממת ורית אגא חיי תיב בעלם אהרו ולקמא דגן
לי בגיורתא וחילקא בעלקמא דאתי אמר : לג ואמר יעקב קמית לי קמית דיהי וקמית לי קמית דיהי ונכין ית בגיורתיה

רשי

עדשים מדומות לגלגל שהכלות בגלגל החומר בעולם : (ועוד מה עדשים אין להם מה כן האכל אין לו פה שאמר לדבר ולפיכך הונתו
להכרות האכל בתחלת מאכלו כינים הם עגולים ואין להם מה כן האכל אין לו פה כדאמרינן במועד קטן אכל כל שלשה ימים הראשונים אינו
מטיב שלם לכל חכם וכו' שחיו טהור בתחלה מו' ועד ז' מטיב ואינו שואל וכו' כ"ט טיטן : (לא) (מכרה כיום) : כתרומתו כיום דילקח
כיום שהוא כרוך כן מטר לי מכירה כרוה : בכורתך . לטי שהעבודה בכורות אמר יעקב אין רשע זה כדתי שיקריב להקב"ה :
(לב) הנה אנכי הולך למות . (נותנודת וכולכת היא הכורה שלא יהא כל עת העבודה בכורות כי שבת לוי שולחות ועוד) אמר
עשו מה טיבה של עבודה זו אמר לו כיום אזהרות ועונשין ועינות תלוין בה כחותה שפטינו אלוהין שבמיתת שתויין ופרועי ראש אמר אני כולך
למות

רשב"ם

(כה) אדמוי ר"ש ב"ל : באדרת עשר שלשים הרועים : ויקראו כל העולם שמו עזא אדם עשו ונגמר סביה בעל ער . (כו) יודע יוד לנוד
ידי להכיר . יושב אהלים . רועה ואין אכיו . כמו שפירשתי איש יושב אהל ומקנה : (כח) יוד כפיו . פשוטו כתרנו' : אוחזת את יעקב . שהיתה
עזרת בתומו . תם וטהר מאמר הקב"ה ורש יעבוד צעיר והולך להקדים לאן חבבת יצחק לעשו ודבקה אהבת את יעקב להודיע מ"שכל לפניו
יצחק רצה לברך עשו ודבקה העריתה לברך את יעקב . (ל) מן האדם האדם הוא : דרך חכם האומר לשאול ממכירו וכפול את דבריו
זה שהיה רעב הרי הוא לאומר תן לי תהרה לאכול : על קרא שמו אדם . הוא אדמוי וכתאזה לאכול אדם . וכשיל רעבתנותו מוכר
בכורתו ולשם כיוון קרא לו כן ששכיל מאכל אדם מוכר בכורתו . (לא) מכרה כיום כלומר לא לתר מיד מוכר לי חלק בכורתך הראוי לך
ממון חיי כממון שאתן לך ואמר כך אתן לך המאכל לעדות ולקיום כדרך שינינו ויאכלו גם על הגל לקיום כרית בין לבין ליעקב : (לב) הנה
אנכי הולך למות . בכל יום אני כולך לנוד מיתת בערים הנומרים הם דכים וחרות נחיות דעות וחיי נוסוק למות למה זה להתן חלק בכורה
לאמר

מכלל יופי

בהפסק ונשאר עם הסוגר .
(חומים) . הונחה האילך
שרל תאומים וחוטרה
תמיערה על רגליו :
(כה) (באדרת שער) .
טלית בעלת שאר כמו אותה שקורים אשקלארנה הבלעו
ונקראת כן לחשיכותה ונוריה משרשו שהוא ענין חוזק
וגתלה ופירשו היה כלו טלא שיער כמו האדרת שהוא בעלת
שער (כו) (ויודלו) . ענין חוספות הישנים ביישאהרים
ביקר והשיבות : (וישב אהלים) . אמר אהלים רבים כי היה
לומר עם כל חכם שהיה מוצא עם זה ועם זה על דרך אומריו
וחכם הלמד מכל אדם כי כל הפעו היה בזה והיה תסמנרי

שום כדמה ועול :

(כה) ציד כפיו . י"מ כי יביא לויתן ציד כפיו של יצחק ויחפר
כמעשה כמו למועד אשר שמואל פירוש אשר נתן
שמואל וכו' לויתן כבור ערין ענינו שם לויתן כבור ערין .
ור"ל אפרו שהיימרמה לויתן כדבריו ומראה ענינו נדק .
(כט) (ויוד) יעקב נוד . פירוש ויבשל יעקב הבשל ושרשו
נוד ובא במלת ויוד הנח המורה וזדגש כי היה ראוי להיות ויוד
ברגש עין הפועל : (ל) (הלעיטני) . האכלני ובמשנה
מלעיטין את העגלים (לא) (מכרה) . יצא מדרך חבריו כי
הוא מגורה פועל וכא בחידוקו שפטו בקמץ חטף : (כיום)
כלומר הערת האת כי יאמר יום ער העת ודרכה
לאמתת הדבר : שכון

השבעה לי ביום וישבע לו וימכר את-
 בקרתו ליעקב : לד ויעקב נתן לעשו לחם
 וניזר עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבו
כו עשו את-הבכרה : פ א ויהי רעב
 בארץ מלכוד הרעב הראשון אשר היה בימי
 אברהם וילך יצחק אל-אבימלך מלך-
 פלשתים ונדרה : ב ויקרא אליו יהוה
 ויאמר אל חרד מצרימה שכן בארץ אשר
 אמר אליך : ג וזר בארץ הזאת ואהיה
 עמך ואברכה כי-לך ולורעך אתן את-
 כל-הארצות האל והקמתי את-השבעה
 אשר נשבעתי לאברהם אביך : ד והרבתי
 את-ורעך ככוכבי השמים ונתתי לורעך את
 כל-הארצות האל והתברכו בורעך כל ימי
 הארץ : ה עקב אשר שמע אברהם בקולי
 וישמר משמרתו מצותי חקותי ותולתי : **שני**

וקיים ליה וזבין ית-בכרותיה ליעקב :
 לד ויעקב יהב לעשו לחים וחבשיל
 דטלופחין ואכל ושתי וקם ויאול ושט עשו
 ית-בכרותא : א והוה כפנא בארעא בר
 מפנא קרמא דבהה ביומי אברהם ואזיל
 יצחק לנת-אבימלך מלכא דפלשתאי לנדר :
 ב ואתקלדי ליה יי ויאמר לא-תיהות
 למצרים שרי בארעא דאימר לך : ג דור
 בארעא הדא ויהי-ממרי בסעךך ואברכיך
 אדי-לך ולבךך אמן ית-כל-ארעא
 האילן ואקיים ית-קומא דקיימית לאברהם
 אבך : ד ואסני ית בךך ככוכבי שמיא
 ואמן לבךך ית-כל-ארעא האילן
 ויתברכו בדי-בךך כל עממי ארעא :
 ה חלף דקביל אברהם במימרי ונטר
 מטבת-מימרי פיקודי קיימי ואוריתי :
 ו ויטיב יצחק בנךר : ז ושאלו אנשי
 אתרא על-עיסק אתתיה ויאמר אתתי היא
 ארי דחיל למימר אתרתי דלמא-יקטלונני
 אנשי אתרא על-רבקה ארי-שפירת חיזו
 היא : ח והוה בוד-סגיאו-ליה תמן יומיא
 ואסתכי אבימלך מלכא דפלשתאי מן
 חכא וקרא וקא יצחק מהאיך עם רבקה
 אתתיה : ט וקרא אבימלך ליעצק ויאמר
 ברט קא אתתך היא ואיכדין אמרת אתתי
 היא ויאמר ליה יצחק ארי אמרית דילמא
 איתקטי

אמרת

רשי

למות על ידה אם כןמה חזק ליבה : (לד) ויבו עשו בעיד הכתוב על רשעו משה עבודתו של מקום : (כ) אל הרד מצרימה :
 ט"ו